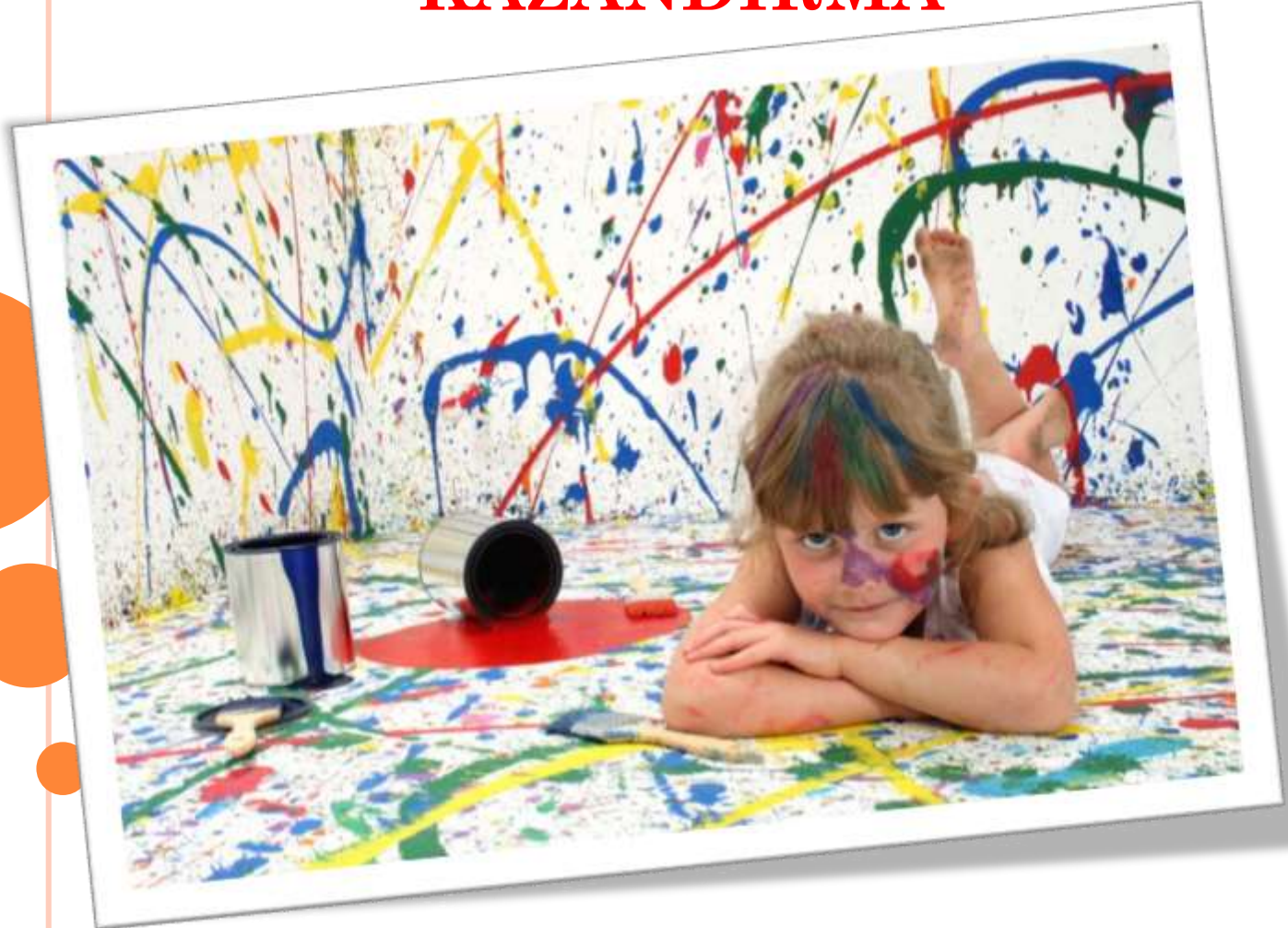

KIRIKKALE
Rehberlik
Araştırma
Merkezi

KIRIKKALE
REHBERLİK VE
ARAŐTIRMA
MERKEZİ

ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI VE OLUMLU DAVRANIŞ KAZANDIRMA

DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI

Çocuklar gelişim dönemlerindeki sorunların çözümünde engellerle karşılaşır, olağan olarak nitelendirilen bu sorunların çözümü sonraki gelişim dönemlerine ve ileriki yaşlarına ertelenir. Bu durumlarda ortaya çıkan sorunlar uyum ve davranış bozuklukları olarak adlandırılır.

ÖLÇÜTLER

- 1 - Yaşa uygunluk
- 2 - Yoğunluk
- 3 - Süreklilik
- 4 - Cinsel rol beklentileri

GENEL OLARAK DAVRANIŞ BOZUKLUKLARININ NEDENLERİ

- Dikkat çekmek
- Ebeveynlere karşı güç kazanma isteği
- İntikam alma isteği
- Yetersizlik

DAVRANIŞ BOZUKLUĞU OLAN ÇOCUKLARLA OLUMLU İLİŐKI NASIL KURULUR ?

- Karşılıklı saygı
- Çocuğa zaman ayırmak
- Cesaretlendirme
- Sevgiyi anlatmak, paylaşmak

ÇEŞİTLERİ

DAVRANIŞ BOZUKLUKLARI ÇOCUĞUN ÇEŞİTLİ RUHSAL VE BEDENSEL NEDENLERE BAĞLI, İÇ ÇATIŞMALARINI DAVRANIŞLARINA AKTARMASI SONUCU ORTAYA ÇIKAR.

SALDIRGANLIK, YALAN, ÇALMA, KEKEMELİK, İNATÇILIK, HİPERAKTİVİTE VE DİKKAT EKSİKLİĞİ, ALTINI ISLATMA, PARMAK EMME, TIRNAK YEME, KARDEŞ KISKANÇLIĞ, TİK, GİBİ DAVRANIŞLAR DAVRANIŞ BOZUKLUKLARINA GİRER.

ENÜREZİS (ALT ISLATMA) VE ENKOPREZİS (BÜYÜK TUVALETİNİ KAÇIRMA)

Altını ıslatmayı, tekrarlayıcı nitelik taşıyan istem dışı idrar kaçırmaya olarak tanımlayabiliriz.

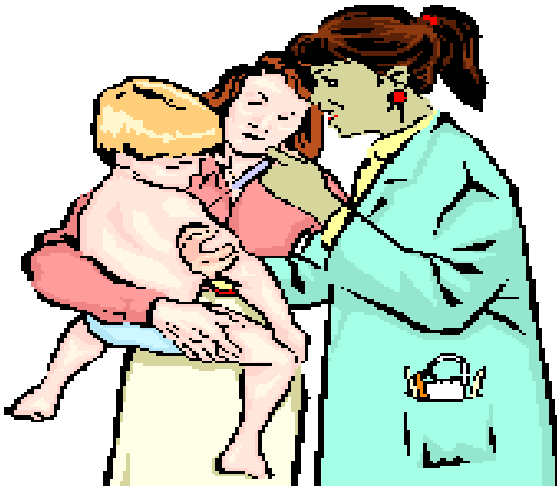

ALTINI ISLATMANIN NEDENLERİ

- Genellikle %75 kalıtsal olduğu bilinmektedir
- Organik bozukluklar; Mesane kapasitesinin yeterli olmaması, ağır uyku, böbrek ve bağırsak bozuklukları gibi,

- Psikolojik faktörler: Kaygının bilinçdışı ifade edilmesidir.
- Sosyo-ekonomik durumu düşük ailelerin çocuklarında sık görülür.
- Travmatik yaşantılar etkiler. Çocuğun sık sık üşütmesi,
- Yanlış ve baskıcı tuvalet eğitimi verilmesi.
Örn: Anne-babanın çocuğu zamanında tuvalete götürmemesi ve çocuk altına yaptığında dövülmesi, korkutulması,

ALTINI ISLATMA KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- Öncelikle çocuğunuzu mutlaka bu konuda uzman bir doktora götürün,
- Çocuğunuzun tıbbi tahlillerini mutlaka yaptırın ki sorunun biyolojik mi psikolojik mi olduğu anlaşılsın,
- Çocuğunuza karşı kesinlikle baskıcı ve cezalandırıcı yaklaşmayın,onunla alay edip başkalarına söylemekle tehdit etmeyin,
- Çocuğunuza bunun bir sorun olduğunu ama üstesinden gelinebilecek bir sorun olduğunu anlatın,
- İletişiminizi güçlendirerek yaşadığı duyguları sizinle paylaşmasını sağlayın,
- Çocuğunuzun başkalarıyla kıyaslamayın,önlem amacıyla da olsa kesinlikle bez bağlamayın,
- Çocuğunuzun bu sorununu tüm yaşamına ve kişiliğini mal etmeyin,
- Akşam yemeklerinde ve gece yatmadan önce çocuğa fazla sıvı gıdalar verilmemeli her gece yatmadan önce tuvalete gitmesi sağlanmalıdır.

- Alt ıslatma çoğunlukla uykunun ilk saatlerinde gerçekleşir. Özellikle çocuğun 7 yaşından önce gecede 1-2 kez tuvalete kaldırılması yararlı olabilir. Genellikle hangi saatlerde altını ıslattığı tespit edilmeli ve o saatlerde tuvalete götürülmelidir.
- Akşam yemekleri fazla ağır olmamalı, sindirimi güç olan yiyecekler çocuğun uyku düzenini bozabilir ve düzensiz uyku içinde çocuk altını ıslatabilir.
- Altını ıslatan çocuğun yatağı mutlaka her zaman temiz olmalı, her defasında değiştirilmeli, yatağı ve çarşafı korumak için altına muşamba gibi belirgin şeyler konulmamalıdır. Altını ıslatmadığı günler sayılarak ve ödüllendirilerek takvim tutma yöntemi ile kuru kalkmaya özen gösterilmelidir.
- Alınan tüm önlemlere karşın yine altını ıslatmaya devam ederse, durum ne olursa olsun çocuğun temizliği çocuğu yargılamadan yapılmalıdır.

- Davranış tedavisi: Bu tedavide öncelikle çocuğun ağır uykusundan uyanıp tuvalete gitmesini yani şartlanmasını sağlamak amacıyla bir alarmdan yararlanır.
- Çocuğa kaslarını güçlendirmesi için idrarını tutup bırakarak (en az 5-7 kez) yapması istenir.

Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma	Cumartesi	Pazar
						
						
						
						

- **İlaç Tedavisi:** Davranış tedavisiyle beraber ilaç tedavisi de kullanılır. Bu ilaçlar uyku hafifletici, kas güçlendirici ve sidik torbasını büzücü ilaçlardır. Doktor kontrolünde uygulanır ve sonlandırılır.
- Psikoterapiden yararlanır.

TIRNAK YEME

Ruhsal gerilim, sıkıntı veya saldırganlık duygularının açığa vurulmadığı durumlarda, çocuğun kendi kendine yönelik saldırganlık dürtüsünün bir belirtisi olarak kabul edilir. Huzursuz çocuklarda sıklıkla rastlanır .

TIRNAK YEMENİN NEDENLERİ

- Çocuğun kendisini güvende hissetmemesi
- Ev veya okul ortamındaki gerilimler
- Çocuğun ihtiyacı olan güven ve sevgiyi alamaması,
- Çocuğun korku, stres, öfke ve heyecan durumlarına maruz kalması,
- Aile içi huzursuzluklar ve iletişim problemleri,
- Aşırı baskılı ve otoriter bir eğitimle birlikte, çocuğun sık azarlanarak eleştirilmesi,
- Kıskançlık, yeni doğan kardeşi kıskanma,
- Aile içerisinde tırnak yiyen bir modelin olması,
- Saldırganlık dürtülerinin dışa vurulması yada kendine yönelmesi,
- Çocuğun anne ve babadan yeterli ilgi ve sevgiyi görememesi,
- Anne babanın boşanması, sevilen birinin hastalanması ya da kaygı gibi stres yaratan durumlar,

TIRNAK YEME KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- Çocuğunuza karşı baskıcı ve eleştirel yaklaşmayın. 3-4 yaşına kadar bu durumu görmezlikten gelin.
- Çocuğunuza tırnak yediği için şiddet uygulamayın.
- Çocuğunuza ellerini meşgul edecek uğraşlar verin.
- Zarar vermeyen şeyler; mesela acı oje sürün

- Çocuğunuza bu alışkanlığın üstesinden gelebileceğine inandırın.
- Çocuğunuzun hangi durumlarda tırnak yediğini belirlemeye çalışın.
- Çocuğunuz kendine olan güvenini pekiştirin. Başarılı olduğu alanlara dikkatini çekin.
- Çocuğunuz tırnaklarını derin kesin.
- Çocuğunuzu korku, kaygı yaratacak durumlardan uzak tutun.
- Çocuğu azarlamak, korkutmak, ceza vermek gibi zorlayıcı yöntemler uygulamayın.

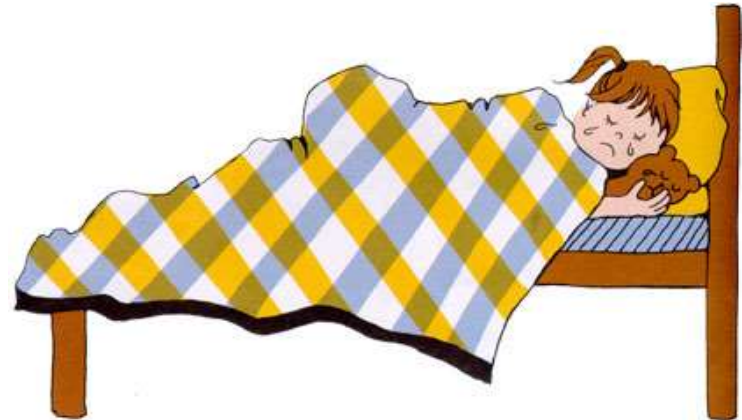
PARMAK EMME

Normal çocuklarda herhangi bir sebep olmaksızın 3-4 yaşlarına kadar görülen bir davranıştır. Bebeklerin çoğu başparmaklarını ya da diğer parmaklarını emerler. Zararsız bir davranış olan parmak emmeye hemen bebeklerin tümünde rastlamak mümkündür . Genellikle uykuya dalarken veya sıkıldıkları anda parmak emerler.

PARMAK EMMENİN NEDENLERİ

- Öncelikle yeni doğan bebek yaşamını sürdürebilmek için emer.
- Bebeklikte ayrıca kendini ve çevresini tanıma ihtiyacından dolayı emer.
- Bazı durumlarda sıkılğan ve utangaç çocuklar zor durumlarda karşılaştıklarında parmaklarını emerler,
- Diş çıkarma döneminde parmak emerler,
- Bazı çocuklar ise uykuya dalarken parmak emerler,

PARMAK EMME KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- Çocuğunuza karşı sakin, sabırlı ve anlayışlı yaklaşın. Asla şiddet uygulamayın,
- Yaptığı davranışın bulunduğu yaş grubuna ait olmadığını ve bebekçe bir davranış olduğunu anlatın,
- Küçük yaşlardaki çocuklar için zararsız bir faaliyet olduğunu unutmayın,
- Çocuğunuza, ellerini meşgul edecek uğraşlar verin,
- Çocuğunuzun bu davranışı üzerinde fazla durup sık sık uyarmayın!

SALDIRGANLIK

Saldırganlık

- Çocuk akranlarıyla ya da kendinden büyük çocuklarla oyun oynama zamanlarında vurma, ısırma, zorbalık, hasar verme, kuralları çiğneme veya tekme atma gibi saldırgan davranışlarda bulunur.

Sürekli saldırgan olan çocuklar anlaşılmaz, geçimsiz ve sinirlidir. Arkadaş ilişkileri gergin ve sürtüşmelidir.

ÖZELLİKLER

- Aşırı geçimsizlik
- Gergin ve sürtüşmeli iletişim
- Parlamaya hazır, kavgacı tavır
- Kuralları çiğneme
- Büyüklere karşı gelme
- Sorunları bilek gücüyle, karşı gelerek çözmeye çalışma
- Ölçüsüz tepkiler verme

SALDIRGANLIĞIN NEDENLERİ

- Saldırgan davranışların ebeveynler tarafından ödüllendirilmesi.
- Çocuğun yetişkinlerden katı ceza, anlayışsızlık ve yetersiz sevgi görmesi
- TV ve kitle iletişim araçlarının olumsuz etkisi
- Ana-baba tutumlarının olumsuzluğu, çocukla aralarındaki iletişimin iyi olmaması
- Çocuğun ana-babasından dayak yemesi
- Beyin zarı iltihabı, beyin zedelenmesi gibi fizyolojik sorunlar.

(c) ClipArtIllustration.com

**Olumlu çocuk
yetiştirmenin**

ilk şartı

**olumlu anne baba
olmaktır.**

SALDIRGANLIK KONUSUNDA AILEYE ÖNERİLER

- Çocuk saldırgan davranışları ile isteklerini elde edemeyeceğini, görmeli ve yaşamalıdır.
- Olumlu davranışı görüp pekiştirin, olumsuz davranışı görmezlikten gelin.
- Çocuğun dışarıda oynamasına izin verin. Bu çocuğun gerilimini azaltır ve enerjisini boşaltır.
- Çocuk gergin ve sinirliyken onunla tartışmayın, sakinleşmesini bekleyin, daha sonra davranışı ile ilgili konuşun.
- Çocuğa sosyal olgunluğuna uygun çeşitli sorumluluklar verin, başarıma duygusunu yaşamasını sağlayın.
- Saldırgan davranış diğer çocukların güvenliğini ciddi şekilde tehdit etmedikçe, davranışın üstünde durmayın.
- Kızgınlıktan kurtulmak için alternatifler bulun.
- Her yaş ve dönemde çocuğun temel ihtiyaçları zamanında yerine getirin.
- İletişim kurarken ben dilini kullanın.
- Çocuğa şiddet içeren televizyon programları seyrettirmeyin.
- Çocukla mümkün olduğunca daha çok ve kaliteli zaman geçirin.

Aşırı kısıtlamayıp enerjisini boşaltabilecek alanlar oluşturmalı

YALAN SÖYLEME

Yalan, insanları aldatmak amacı ile uydurulmuş kasıtlı davranış veya sözdür.

YALAN

*Hayali
Yalanlar*

*Taklit
Yalanlar*

*Yüceltilmiş
Yalanlar*

*Sosyal
Yalanlar*

*Savunma
Yalanları*

ÇOCUĞU YALAN SÖYLEMEYE İTEN PSİKOLOJİK NEDENLER

- ❖ Sevgi ve ilgi ihtiyacının yeterince karşılanmaması
- ❖ Çevredeki kötü örnekler
- ❖ Kıyas yapma
- ❖ Ailenin yeterli güven duygusu vermemesi
- ❖ Cezalandırılma korkusu
- ❖ Baskıcı ve otoriter Anne-baba tutumu
- ❖ Ailenin, çocuğa üstesinden gelemeyeceği sorumluluklar yüklemesi
- ❖ Çocuğa şiddet gösterilmesi
- ❖ İlgi ve hayranlık kazanma çabası
- ❖ Anne-babanın olumsuz model olması
- ❖ Aile kurallarının çok ağır olması
- ❖ Çocuğa şiddet uygulanması,
- ❖ Ailenin çocukla olan iletişiminin bozuk olması,
- ❖ Çocuğun sık sık eleştirilmesi ve başkalarıyla kıyaslanması,
- ❖ Çocuğun mükemmelliğe zorlanması,

**'Neden yalan?' sorusuna cevap
aranmalı!!!!**

ÇOCUK YALAN SÖYLEMEKTEN NASIL VAZGEÇER?

- Yalan konusunda çocuğa olumsuz model olmama
- Hoşgörülü olma
- Demokratik tutum sergileme
- Yeterli güven ve sevgi verme
- Çocuğun ihtiyaçlarını dikkate alma

YALAN KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- Yetişkinler örnek olmalıdır. Çocuklar hangi yaşta olursa olsun çocuğa yaşına uygun bir dille doğruyu söylemek gerekir.
- Aşırı tepki göstermemeli, yumuşak, hoşgörülü olmalı ve cezadan kaçınmalıdır. Aşırı tepki göstermek, çocuğun sizin öfkenizden korunmak için, yalan söylemeye devam etmesine yol açar.
- Çocuklardan başaramayacakları şeyler beklememelidir.
- Çocuğu yetişkinler araç olarak kullanmamalıdır.
- Gizli polis gibi çocuğu sorgulamamalı:Örneğin: "Doğru söylersen ceza vermeyeceğim." dedikten sonra, çocuk doğruyu söyleyince "Biliyordum." diyerek tepki vermek ya da dayak, çocukta yalanı pekiştirir. Çünkü çocuk doğruyu söyleyince olumsuzlukla karşılaşmaktadır.
- Çocuğun diğer çocuklarla kıyaslanmaması gerekir.

- Ana-baba-çocuk iletişiminin olumlu olması gerekir. Çocuk istek, sıkıntı, kaygı ve endişelerini bizimle konuşabilmelidir. Çocuğu dinlemek ve çözüm yollarını kendisinin bulmasına yardımcı olmak gerekir.
- Yalan söylediği için çocuğu suçlamamak gerekir. "Yalancı" etiketi yapıştırılmış olan bir çocuk, bu etiketin gereklerini yerine getirecektir. Çünkü yaptığı işin kendini yansıttığına inanır. Bu davranışı onaylamasak bile, çocuğumuzun kişiliğini bu davranıştan ayrı tutmak gerekir. Salt kendisi olduğu için onu sevdiğinizi anlamasına yardımcı olmalısınız.
- Doğrudan emin olmak için kontrol etmelişiniz. Çocuğa; "Ödevin bitti mi?" diye sormak yerine "Ödevini görmek istiyorum." diyebilirsiniz. Bu davranış, çocuğun hem kontrol edileceği için ödevini düzgün yapmasını sağlar hem de sonucundan çekindiği için yalan söylemez.
- Fazla baskıdan kaçınmalı ve koyduğumuz kurallarla çocuğun yaşamını fazla sınırlamamalıyız.

Çocuğun kendisine ait olmayan bir Şeyi izin almadan alıp, sahip olması ve bunu alışkanlık edinmesidir.

NEDENLERİ

- ❖ Anne baba tutumu, Sosyo-ekonomik seviye
- ❖ Olumsuz örnekler, İlgı çekme
- ❖ Sahip olma duygusu
- ❖ Çocuğa yeterli harçlık verilmemesi, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmaması,
- ❖ Çocuğun hayatında önemli bir yoksunluk yaşamaması,
- ❖ Çocukta mülkiyet kavramının gelişmemiş olması,
- ❖ İntikam almak istemesi,
- ❖ Ana-babanın çocuğun yaptığı bu davranıştan bilinç altında zevk alması,
- ❖ Çocuğun kendine kötü örnek seçmiş olması,
- ❖ Çocuğun bunu anne-baba ile hesaplaşmasının bir yolu olarak görmesi
- ❖ Yeni doğan kardeşe duyulan kıskançlık veya öfkenin çocukta yarattığı stres,
- ❖ Özellikle pasif veya başarısız bir çocuğun kendisini akran grubuna kabul ettirme isteği

ÇALMA KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- ❖ Olumlu model olun
- ❖ Tutarlı davranışlar sergileyin
- ❖ Etkili iletişim kurun
- ❖ Aşırı tepki vermeyin
- ❖ **Ödünç** kavramını öğretin
- ❖ Kendisine ait eşyaları olmasını sağlayın.
- ❖ Temel ihtiyaçlarını karşılayın.
- ❖ Yetişkinler örnek olmalıdır.
- ❖ Aşırı tepki göstermemek gerekir.
- ❖ Çocuklardan başaramayacakları şeyler beklememelidir.
- ❖ Fazla baskıdan kaçınmalıdır.
- ❖ Çocuğu yetişkinler araç olarak kullanmamalıdır.
- ❖ Gizli polis gibi çocuğu sorgulamamalı.
- ❖ Çocuğun diğer çocuklarla kıyaslanmaması gerekir.
- ❖ Yalan söylediği için çocuğu suçlamamak gerekir.
- ❖ Doğrudan emin olmak için kontrol edin.
- ❖ Değerleri Öğrenmek ve öğretmek

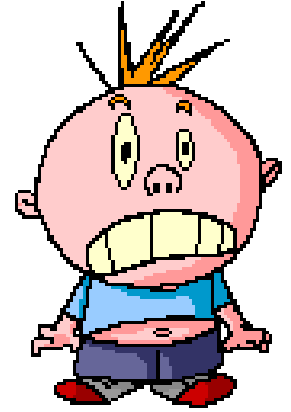
KEKEMELİK

Kekemelik, çocuğun yaşına ve lehçesine uygun gelişimsel olarak çıkartması beklenen konuşma seslerini çıkartamaması, konuşmanın olağan akıcılığında ve zamanlama örüntüsünde bozukluk olması durumudur.

(D.S.M. IV, 1994, S.48-49)

KEKEMELİĞİN NEDENLERİ

- Kaygı, korku ve stres yaratan durumlarda,
- Ailede kekemelik var olan durumlarda,
- Aşırı baskı gördüğünde ve eleştirildiğinde, aşağılandığında,
- Travmatik yaşantılarda. Örn: Deprem, boşanma, ölüm, kaza, şiddet vb.
- Düzgün konuşması konusunda baskı yapıldığında,
- Gelişim dönemi üzerinde sorumluluk ve olgunluk beklendiğinde,

KEKEMELİK KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- Kekemelik konusunda yaşadığınız gerginliği ve endişeyi bir kenara iterek çocuğunuza nasıl yardım edebileceğinizi düşünün.
- Çocuğunuzun konuşmalarını düzeltmesi konusunda baskıcı olmayın.
- Çocuğunuz konuşurken sabırla cümlesinin bitme bekleyin. Siz ne anlatmak istediğini onun yerine soymeyin.
- İletişiminizi güçlü kılarak hissettiklerini sizinle paylaşmasını sağlayın,
- Uzman ve okulla işbirliği içinde olun ve ortak hareket edin,

- Çocuğunuza kısa cevaplı sorular sorarak konuşmaya teşvik edin,
- Çocuğunuza sizin için ne kadar değerli olduğunu hissettirin,
- Çocuğunuzla mümkün olduğu kadar çok vakit geçirin,
- Çocuğunuzun kekemeliği ile alay ve taklit etmeyin,
- Konuşmanızla ve okumanızla çocuğunuza iyi bir model olun. Yavaş, anlaşılır ve yumuşak bir tonda okuyup konuşun,
- Başkalarıyla kıyaslamayın,
- Çocuğun kendine olan güvenini pekiştirmek için küçük sorumluluklar verin ve başarılı olduğu alanlara yönlendirin,

İNATÇILIK

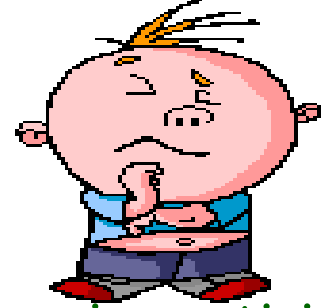
Anne-babaların en çok dile getirdikleri problemlerden biridir inatçılık. Çünkü her yaş döneminde görülür. 2-3 yaşlarında ilk görülmeye başlar. Ergenlikte de ortaya çıkar. Varlıklarını ve bağımsızlıklarını kabul ettirmeye başlamaları yanı sıra keşfetme merakları bu inatlaşmaları tetikler. Çocuklar sadece anne-babalarıyla değil çevresindeki diğer insanlarla da inatlaşmaya girer.

İNATÇILIĞIN NEDENLERİ

- Anne ve babanın çocuğa karşı tutumlarının tutarlı olmaması,
Örneğin; Annenin "evet" dediği bir konuda babanın "hayır" demesi
- Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının zamanında karşılanmaması,
- Çocuğa ihtiyacı olan bağımsızlık duygusunun verilmemesi,

İNATÇILIK KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- Anne-baba olarak ortak tutumlar geliştirin,
- Çocuğunuza karşı öfkeli ve tepkili yaklaşmayın,
- Çocuğunuzun istediklerini inatlaşmadığı zamanlarda yerine getirin,
- Çocuğunuza istediği şeyi neden yapamayacağınızı açık ve anlaşılır bir dille anlatın,
- Kurallarınızı uygularken tutarlı ve kararlı olun,
- Çocuğunuzun inadı devam ettiği durumlarda dikkatini başka yöne çekmeye çalışın,
- Asla çocuğunuzla bir güç ve inat savaşına girmeyin,
- Çocuğunuza seçenek sunarak seçme şansı verin,
- Her şeyden önce bu durumda soğukkanlılığınızı korumaya çalışın. Derin bir nefes alın ve içinizden "O sadece bir çocuk" deyin,
- Sahada olmadığınızı ve futbol oynamadığınızı unutmayın; her ikiniz de kazanabilir, her ikiniz de amacınıza ulaşabilirsiniz,

TİKLER

- Gelip geçici tik.
- Kronik motor yada vokal tik bozukluğu.

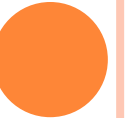

NEDENLER

- Aile içinde aşırı baskılı ve otoriter bir eğitim.
- Çocuğun pek çok davranışının eleştirilmesi,
- Çocuğu yetenekleri üstünde zorlama,
- Kıyaslama yapma.
- Aile içi geçimsizlik.
- Kardeş kıskançlığı,
- Okulda aşırı baskı
- Ortaya çıktığı bölgenin ya da organın uzun süren rahatsızlığı
- Ruhsal bir bozukluk belirtisi ya da merkezi sinir sistemi bozukluğundan kaynaklanıyor olabilir.
- Çabuk endişeye kapılan aşırı duygusal, sıkıntıları içine atan, ürkek ve çok titiz olan çocuklarda tikler daha uzun süre devam etmektedir .

TİK KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- Sevildiğini hissettirmek.
- Çocuğu yeteneklerinin üstünde zorlamaktan, başkalarıyla kıyaslamaktan ve sürekli eleştirmekten kaçınılmalıdır.
- Aşırı tepki artırabilir.
- Sosyal çevrelere sokulması.
- Çocuklar alay edilmeye karşı korunmalıdırlar.
- Alışkanlığı Tersine Çevirme Adımları

KISKANÇLIK NEDİR?

- Sevilen birinin başkası ile paylaşılmasına katlanamamaktır.
- Doğal ve insani bir duygudur. Ama önemli olan ne boyutta yaşandığıdır.
- Bu duygu ile ilk tanışma 2 yaş civarındır.
- Kiskanan çocuk , herkesin kendisinden daha iyi olduğunu ve kendisinin daha az sevildiğini düşünür.

KARDEŞ KISKANÇLIĞININ NEDENLERİ

- O ana kadar üzerinde olan ilgi ve dikkatin kardeşine yöneltmesinden doğan rahatsızlık en temel nedenidir. Ona ayrılan zaman artık azalmıştır.
- Bebeğe karşı gibi görünen ama aslında anne babaya olan kızgınlık , kırgınlık gibi duyguların gelişmesine neden olur.
- Çocuk kendini terk edilmiş , güvensiz ve desteksiz hissetmeye başlar.
- Yaş farkı az olan kardeşlerde , yaş farkı fazla olanlara göre kıskançlığın görülme sıklığı daha fazladır.
- Ailelerin cinsiyet tercihi varsa ve bunu yansıtıyorsa cinsiyete göre kıskançlık kaçınılmaz hale gelir.
- Aile dışındaki kişilerin tutumları da önemlidir. Kız kardeşe neden saçlarının ablası gibi kıvrırcık olmadığını sormak veya boyu seni geçecek gibi olumsuz yaklaşımlar kıskançlığı pekiştirir. Çocukların birbiri ile rekabete girmelerine neden olur.

KARDEŞ KISKANÇLIĞININ BELİRTİLERİ

- Artık eskisi kadar sevilmeyeceği korkusu anne hamileyken başlayabilir. Annenin yorgun ve gelecek kardeşinin hazırlıkları ile uğraşması , çocuğun huysuzlaşıp anneden ayrılmak istememesine yol açabilir.
- İçe kapanma, aileden uzaklaşma ve yemek yememe
- Sık sık kendilerini sevip sevmediklerini sorarlar
- Korktuklarını , sık sık tuvalete gitmek istediklerini belirtip ilgiyi çekmek isterler
- Altını ıslatma , parmak emme
- Aşırı sinirli ve huzursuz bir görünümü vardır
- Kardeşine vurma , oyuncasını kırma ve nefret ettiklerini söyleme gibi davranışlarda bulunabilirler.
- Baş ağrısı , mide bulantısı gibi psikosomatik belirtiler (emin olmak için fiziki müdahale yapılmalıdır.)

KISKANÇLIK KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

KARDEŞİN DOĞUMUNDAN ÖNCE

- Aileye yeni bir üyenin geleceği , evdeki ortamın her zamankinden daha heyecanlı ve karışık (sık sık misafir) olabileceği söylenmelidir.
- Annenin yorgun olabileceği bebekle daha fazla zaman geçirmesi gerektiği çünkü küçük bir bebeğin ihtiyaçlarınının daha fazla olduğu ama zamanla her şeyin normal düzene oturacağı anlatılmalıdır.

ÖNERİLER

KARDEŞİN DOĞUMUNDAN ÖNCE

- 'Sakin endişelenme seni de bebek kadar seveceğiz' gibi iyi niyetli söz , çocuğun anne ve babasının sevgisi için kardeşi ile yarışmasına neden olur.
- Doğuma hazırlık aşamasında diğer kardeş sürece dahil edilebilir.
- Çocuk daha küçükken paylaşmayı öğretmek , kardeşi olduğunda fazla bocalamaması sağlanmış olur.

ÖNERİLER

KARDEŞİN DOĞUMUNDAN SONRA

- Anne baba çocuğa 'kardeşin doğdu ama sana olan sevgimizde bir azalma yok' mesajı sadece sözcüklerle değil davranışlarla da iletilmelidir. Bu da çocuğa zaman ayırarak ve onunla konuşarak olur.
- Yeni gelen kardeş ile birlikte önceden yapılan parka gitme , yatmadan önce hikaye okuma gibi etkinlikler devam etmelidir.
- Çocuğun huysuzluk öfke gibi değişen davranışları ilgi eksikliğinden kaynaklandığından yeterli ilgiyi göstermek en doğru davranış biçimi olur.
- Eşit zaman ayırmak yerine , her çocuğa kendi gereksinimine göre zaman ayırmak gerekir. Çocuğa , kardeşinin henüz kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak küçük olduğu , bu nedenle de daha çok ilgiye ihtiyaç duyduğu anlatılmalıdır.
- 'Ne kadar yaramaz sürekli beni yoruyor aslında ben seni daha çok seviyorum' gibi cümleler çocuk tarafından inandırıcı bulunmayıp kendisinin kandırılacağı inancı oluşabilir.

ÖNERİLER

KARDEŞİN DOĞUMUNDAN SONRA

- Büyük çocuk bebek gibi davranıyorsa bu onun anne babasının sevgisini kaybetmeye yönelik kaygılı olduğuna işaret olabilir. Bu durumda ' sen bebek misin' demek yerine onunla ilgilenmek en doğru tutumdur.
- 'Çocuğu elleme rahat bırak öpüp durma ' gibi uyarılardan uzak durulmalıdır.
- Çocuk eğer kardeşinin canını yaktıysa sinirlenip aşırı tepki vermeden uyarılmalıdır. Yoksa sizi sinirlendirmek için davranışı tekrarlayabilir. Çocuk mesajı alsa da iki kardeşi yalnız bırakmamak gerekir. Çünkü 5 yaşına gelene kadar bir canlıya zarar verip vermediklerini anlayamazlar.
- Bebek' demek yerine adını söylemek çocuğun canlı bir varlık olduğunu hatırlatır. Ayrıca bebeğe benim değil bizim diye hitap etmek , çocuğun kabulünü kolaylaştırır.

ÖNERİLER

KARDEŞİN DOĞUMUNDAN SONRA

- Kardeşini sevmek istediğinde onu nasıl tutacağı ve onunla nasıl etkileşim kuracağı konusunda yardımcı olunmalıdır.
- Oynamadığı oyuncakları veya olmayan giysileri kardeşine verilecekse bunu onunla belirlemek gerekir. Vermek istemediği şeyler zorlanmamalıdır.
- Bebeğe isim seçme , oyuncak giysi seçimi gibi bebeği ilgilendiren konularda çocuktan yardım istenebilir.
- Kıskanmasın diye aşırı esnek davranışlardan uzak durulmalıdır. Önceden yalnız yatan bir çocuğun anne baba ile yatmasına izin verilmesi gibi. Bu davranışlar daha farklı problemlere yol açabilir.
- Çocuğa kendisinin de bir zamanlar bebek olduğu aynı bakım ve özenin kendisine de gösterildiği anlatılabilir. Eski giysileri , küçüklük fotoğrafları gösterilerek sevimli halleri hakkında konuşulabilir.
- 4-5 yaşında sırf evden uzaklaştırmak için ana okuluna göndermek kıskançlığı körükleyeceği gibi okul korkusu da geliştirebilir. İçe kapanık saldırgan davranışlar gösterebilir.

ÖNERİLER

DAHA BÜYÜK YAŞLARDA

- Ailenin bütün olduğu duygusu verilmelidir. Piknik alışveriş film izleme gibi etkinliklere yer verilmelidir.
- Kardeşler arasında karşılaştırmadan kaçınılmalıdır.
- Kardeş kavgalarında hakem rolü üstlenilmemelidir. Bu durumda çocuklardan biri hep diğerinin tarafının tutulduğunu düşünür.
- Kavgayı kim başlattı sorusundan kaçınılmalıdır. Bu durumda çocuklar birbirini suçlamaya başlayacaktır.
- Kardeşler arasında kıskançlık hissedildiğinde onları yakınlaştıracak ortamlar hazırlanmalıdır.

DİKKAT EKSİKLİĞİ, HİPERAKTİVİTE

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite beraberinde öğrenme güçlüğü de gösterebilen bir davranış sorunudur. Bir kişide DEHB olduğunu söyleyebilmek için Dikkat Eksikliği, Aşırı hareketlilik ve dürtüsellik belirtilerinin 7 yaşından önce ve birden fazla ortamda (okul-ev) görülmesi, sürekli olması ve kişinin yaşamını etkilemesi gerekir. Tüm çocukların %3'ünde görülür. Erkeklerde daha sık rastlanır. Ergenlik döneminde belirtilerde azalma olur fakat tamamen yok olmaz .

HİPERAKTİVİTENİN NEDENLERİ

Nedenleri tam olarak tespit edilemese de;

- Aileden birinde hiperaktivite olması,
- Çocuğun beynindeki (mesaj alış verişini gerçekleştiren) kimyasallarındaki sorunlar,
- Doğum veya doğum sonrası beyin dokusunda olan zedelenmeler,
- Çocuklarda görülen çocukluk çağı rahatsızlıkları ve gelişimsel problemler gibi nedenler hiperaktiviteye sebep olur.

HİPERAKTİVİTE ÖN PLANDAYSA

- Kıpır kıpırdır,
- Oturduğu yerde duramaz,
- Gereksiz yere sağa sola koşturur, eşyalara tırmanır
- Sakince oynamakta zorlanır,
- Sürekli hareket eder,
- Çok konuşur

DİKKAT EKSİKLİĞİ ÖN PLANDAYSA

Bunlardan asgari 6'sının birden fazla ortamda en az 6 aydır görülüyor olması durumunda dikkat eksikliği olabileceği düşünülür.

Belirli bir işe ya da oyuna uzun süre dikkatini vermekte zorlanır.

- Dikkati kolayca dağılır.
- Basit hatalar yapar.
- Başladığı işi bitiremez.
- Kendisiyle konuşulurken dinliyormuş gibi görünür.
- Görev ve etkinlikleri düzenlemekte zorlanır.
- Yoğun zihinsel çaba gerektiren işleri yapmaktan kaçınır. (ev ödevi, okul aktiviteleri gibi)
- Etkinlikler için gereken eşyaları kaybeder.
- Günlük etkinliklerde unutkanlıktır.

DEHB KONUSUNDA AİLEYE ÖNERİLER

- Sorunu çözebilmek için öncelikle sorunun varlığını kabullenin.
- Çocuğunuza karşı aşırı otoriter veya aşırı hoşgörülü davranmayın.
- Çocuğunuzun günlük yaşantısındaki aktiviteleri (kahvaltı, oyun, yemek, uyku saatleri gibi) mutlaka planlayın.
- Aşırı kalabalık ortamlardan mümkün olduğunca uzak tutun.
- Asla şiddet uygulamayın.
- Çocuğunuzla göz iletişimini sık kullanın.
- Talimatlarınızı ve isteklerinizi kısa cümlelerle ifade edin. Aynı anda birden fazla şey istemeyin.
- Olumlu davranışlarını mutlaka pekiştirin.
- Çocuğunuzun doktoru ve öğretmeni ile mutlaka işbirliği içerisinde olun.
- Çocuğunuzun sportif faaliyetlere yönlendirin.

OLUMLU DAVRANIŞ KAZANDIRMA

OLUMSUZ DAVRANIŞLAR
NE ZAMAN ORTAYA
ÇIKAR?

OLUMSUZ ANNE-BABA TUTUMLARI

- Anne baba tarafından duyulmadığını anlaşılmadığını hisseden **çocuk** bunu duyurmak için daha aşırıya gidecek, daha çok ağlayacak ve kendini duyurmaya çalışacak tır. Ya da daha farklı davranış bozuklukları gösterebilecektir. İçine kapalı, anti sosyal, problemlerini aile dışında başka kişilerle çözmeye çalışan, size karşı her davranışında savunmaya geçen, altını ıslatan, anne-baba işbirliğine yatkın olmayan, başkasının malını izinsiz alan, tırnak yiyen, saldırgan, okulda tembel, ders çalışmayan ve değişik şekillerde kendine zarar verme davranışlarında bulunan bir çocuk olabilir.
- Çocuktan yaşının üstünde bir beklenti çocuğun kısa zamanda okuldan ve derslerden soğumasına neden olabilir ve davranışlarında bazı olumsuzluklar ortaya çıkabilir. Zaman içerisinde çocuğun oyuncakları kasıtlı olarak kırmaya başlaması, olur olmadık zamanlarda ağlaması, yemek yememek için direnmesi, her şeyin üzerinde zıplaması gibi davranış bozuklukları meydana gelebilir.

- Hitap şekli; Olumsuz davranışların en önemli nedenlerinden birisi sizin çocuğunuza nasıl hitap ettiğiniz ve nasıl seslendiğinizdir.
- Siz çocuğunuza devamlı yaramaz, terbiyesiz dersiniz ahlaksız gibi kelimelerle nitelendirmeler yaparsanız, o çocukta olumlu zaten davranış gözlemleyemezsiniz.
"Bir adama kırk gün delisin, delisin.delisin denilse, deli olur...veya hastasın hastasın denilse hasta olur."
- Biz de çocuğumuza kırk gün aynı şekilde seslenirsek çocuğun kullandığımız ifadelere benzediğini görürüz. Yani bizler çocuğumuzun nasıl olmasını, nasıl bir şekil almasını istiyorsak ona göre hitap tarzı kullanmalıyız.

OLUMSUZ DAVRANIŞIN NEDENLERİ

- **İlgi çekme:** Çocuklarımız öncelikle, doğru ve olumlu davranışlarla anne babanın ilgisini çekmek ister. Bu yolla anne babanın ilgisini çekemediklerinde, olumsuz davranışlara yönelirler. Çocuklar anne babanın ilgisini çekmek için, size elinden gelen rahatsızlığı yaşatırlar. Çocuk görmezlikten gelinmek yerine cezalandırılmayı tercih eder.

NE YAPMALI

- Çocuğun ilgilenilme ihtiyacı içinde olduğunu fark edin ve söz konusu olumsuz davranışları dışındaki olumlu davranışlarıyla ilgilenin. Gösterilen ilgi ve sevgi karşısında hiçbir canlı duyarsız kalmaz. Bazen ilgi çekmek amacıyla çocuklar olumsuz davranmak yerine, ana baba ya da yetişkinlerle işbirliği yoluna gidip kendilerinden istenildiği gibi davranma yolunu seçerler. Burada büyüğe düşen görev çocuğun bu işbirliğini pekiştirmektir. Aksi takdirde çocuk dikkat çekmek için zararlı maddeye başlar ve bu alışkanlık haline gelebilir. Arada sırada yoğun ilgi gösterip daha sonra ilgisiz kalmak da olumsuz davranışlara neden olabilir. Anne baba çocuklarına yeteri kadar ve sürekli ilgi göstermeli, gerektiğinde onları sevmeli, okşamalı, kucaklamalı ve öpmeliler. Kaç yaşında olursa olsun.

- **Güç Çatışması** :Olumsuz davranışlardan bir diğeri şu fikirdir."Çocuklarım benim dediğimi yapmak zorunda"deyip ona emirler yağdıran anne baba sadece anlık olarak kazanır ve çocuğa istediğini yaptırır.Ama bu şekilde çocuğun davranışlarını düzeltme çabaları bu durumda genelde başarısız olur.Çünkü anne baba bu şekilde davranmaya devam ederse çocuk anne babaya meydan okur,olumsuz davranışını sürdürür ve geçici olarak durur .

NE YAPMALI

Güç çatışmasına girmeden herhangi bir konuda işbirliği, yardım talep edin ve iletişime geçin. Anne babalar kızgınlıklarını önlemeye ve güç çatışmasına girmemeye çalışmalıdırlar.Güç isteklerine güç ile karşılık verdiğimiz zaman çocuklar gücün değerine büsbütün inanmakta ve kendileri de bu yolu kullanmaya başlamaktadırlar.

- **3. İntikam Arayışı** :Eğer güç çatışması devam ederse, çocuklarda intikam alma duygu ve düşünceleri gelişebilir. İntikam arayışındaki çocuklar,sevilmediklerine inanmışlar ve anne babaları tarafından nasıl incitilmişlerse anne babalarını o şekilde inciterek önemsenmeye çalışırlar.Ne yaparsanız yapın siz zalim, anlayışsız diktatör biri olarak görülebilirsiniz. Sizi yenemezler ama incitebilirler. Yaşadıkları çevreye güvenlerini yitirmiş öz saygısı düşük gençler böyle düşünebilir bu düşünceye bağlı davranışlar sergileyebilirler.

NE YAPMALI

İncinmiş hissetmemeye çalışın, çocuğun sorunlar ve umutsuzluk içinde olduğunu fark edin ve iletişim kurarak yardım etmeye çalışın.

- **4. Yetersizlik Duygusu** :Yetersizlik duygusuna sahip olan çocuk, yetersizliği ile kendini anlatır, beklentisi başarısızlıktır ve sorumluluktan kaçmak için yetersizliğini kullanır. Yetersizliğine kendini inandırmış çocuk, bir daha çaba göstermez, yalnız bırakılmak ister.

NE YAPMALI

Öğrencinin umutsuzluğa kapılmasına izin vermeyin. Eleştiri ve acıma göstermeyin. Her olumlu çabayı fark edin ve destekleyin.

OLUMSUZ DAVRANIŞLARI OLUMLUYA ÇEVİRME YÖNTEMLERİ

1-KARARLI OLMAK

- Çocuk eğitiminde kararlı olmak, "evet" ve "hayır"ların statik, yani değişmez olmasıdır. Ortama göre değişen dinamik yapıları evet-hayırlar çocuğun istediğini yaptırmak için kendine göre bir davranış kalıbı oluşturmaya zemin hazırlar.
- Çocuklar bazen misafirlerin önünde, dışarıda alışveriş esnasında, anne babayı zor durumda bırakacakları durumlarda ve mekânlarda yersiz isteklerde diretebilir, ağlayabilir, hatta yere yatıp debelenebilirler. Eğer ortamdan çekinip, mahcup olmamak için pes eder ve çocuklarınızın isteklerini yerine getirirseniz; çocuğunuza şu mesajı vermiş olursunuz: Benden bir şey istediğinde önce kibarca iste, yerine getirmezsem ağlayarak iste, hala yerine getirmiyorsam yerlere debelenerek iste, o zaman yerine getiririm.

2-TUTARLI OLMAK

- Tutarlı olmak, çocuktaki bir davranışa farklı zaman ve mekânlarda aynı tepkiyi vermektir. Çocuğun bir davranışına yalnızken kızmaz, yanında birileri varken "Aaa ayıp!", "Ben sana öyle yapma demedim mi?" Türünden farklı tepkiler verirsek çocuğumuzun tutarlı bir kişilik geliştirmesine engel oluruz.
- Tutarlılık konusunda dikkat edeceğimiz nokta da şudur: çocuğa anne farklı, baba farklı bir şey söylemekte ve anne ile baba henüz ortak bir birliktelik sağlamamış ise çocuk arada kalır. Ve bu durumdaki çocukların tutarlı bir kişilik geliştirmesi de zorlaşır. Bunu engellemek için en iyi çözüm anne babanın önceden, çocukla ilgili kararlar konusunda uzlaşmış ve fikir birliği etmiş olmalarıdır.

3-SABIRLI OLMAK

- Davranış değişimi bir süreçtir ve zaman ister. Bize düşen, doğru yöntemleri kullanmakta ısrarcı olup sabırla beklemek olacaktır. Anne babalar çocuklarının üzerinden ilgilerini eksik etmemeli ve her fırsatta onlara zaman ayırmalıdırlar.
- Çocuklarımız konusunda anne baba olarak bizler doğru davranmaya başladığımızda her şey aniden değişsin, çocuğumuz istediğimiz gibi davranmaya başlasın gibi beklentilerimiz gerçekçi olmaz.

4-KARŞILIKLI SEVGİ VE SAYGI

- o Aile içinde anne-baba çocuğunu, çocuk anne babayı ve anne baba birbirini şartsız sevmek durumundadır. "karnen kötü gelirse ben senin annen değilim" tarzındaki konuşmalar çocuğunuzda devamlı olarak anne-babayı kaybetme kaygısını yaşatır.
- o Aile ortamı içinde barındırdığı sevgi ile diğer bütün kurumlardan ayrılır. İşyerinde iş arkadaşlarımızı sevmesek bile karşılıklı saygı ile işlerimizi mükemmel bir şekilde yapabiliriz. Ama aynı şey aile için de söz konusu olamaz.

5-KARŞILIKLI KABULLENME

- Kabullenme her iki tarafın kendisini reddedilme korkusu olmadan dürüstçe ve açıkça ifade edebilmesidir.Çocuğumuzu,eşimizi,işimizi severiz ama sevdiğimiz ölçüde kabul etmeyiz.Çocuğumuzu severiz ama onun her çocuk gibi dışarıdan üstünü başını kirleterek gelmesini,kırık not almasını,yavaş yemek yemesini vb kabullenemeyiz.Çocuklara "benim istediğim gibi davrandığın zaman seni severim" mesajı verilmiş olur.Bu da sevgiden çok menfaat ilişkisine girer.
- Çocuklarınızı olumlu olumsuz tüm özellikleri ile kabullenip olumlu özellikleri gördüğünüz zaman mutlaka bunu ödüllendirip davranışı pekiştirmelisiniz.

6-ZAMAN AYIRMA

- Çocukların anne babayla birlikte geçireceği özel zaman dilimlerine ihtiyacı vardır.
- Özellikle çalışan anne babalar eşlerinin ve çocuklarının çok önemli olduğunu söylemelerine rağmen, bütün zamanlarını işleri ile doldururlar. Bu durum da çocuklarına veya eşlerine nitelikli zaman ayıramazlar. Özellikle çocuklara nitelikli yani sadece onlarla ilgilendiğimiz başka hiçbir şeye dikkatimizi vermediğimiz zamanlar ayırmalıyız.

TEŞEKKÜRLER

KAYNAKÇA

- SAYGILI, S.. Çocuklarda Davranış Bozuklukları, Elit Yayınları, İstanbul
- YAVUZER, H.. Ana-Baba ve Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul
- www.psikiyatrist.net www.psikolojievi.com
- <http://www.cocukgelisim.com/tirnakyeme.htm>
- http://www.adnancoban.com.tr/enurezis_ve_ekoprezis.html
- <http://www.bekirhoca.com/ogretmen/uzman/psikoloji/davranisbozukluklari.asp>
- <http://kocasinanram.meb.k12.tr/>
- AYDOĞAN, Y. Çocuklarda Uyum ve Davranış Problemleri

